

Kwartaalmonitor Bouw

Derde kwartaal

Omzet bouw omlaag, maar ook positieve signalen

- Totale bouwsector: minder omzet, meer vertrouwen
- Algemene burgerlijke- en utiliteitsbouw en gespecialiseerde bouw: forse omzetzdaling onder grootbedrijf
- Grond-, Water- en Wegenbouw: omzet blijft op peil

De omzet van de bouw is in het derde kwartaal met ruim 1,5 procent gedaald in vergelijking met hetzelfde kwartaal vorig jaar. De achteruitgang in de bouw wordt vooral veroorzaakt door de slechte prestaties van de burgerlijke en utiliteitsbouw, de grootste bouwbranche. De grond-, water- en wegenbouw daarentegen weet de omzet dit jaar redelijk op het niveau van vorig jaar te houden. Ondanks de omzetzdalingen zijn er ook lichtpuntjes voor de bouw. Het vertrouwen van de bouwsector is in het begin van het vierde kwartaal sterk verbeterd en staat op het hoogste niveau sinds begin 2009. Naast een orderportefeuille die sinds het begin van 2014 een stijgende lijn vertoont, zien bouwondernemers ook in de ontwikkeling van de verleende bouwvergunningen en de nieuwe orders bij architecten signalen die op verbetering wijzen.

Kerncijfers bouwsector en Nederlandse economie

	2013		2014		
	III	IV	I	II	III
omzet bouwsector 1)	-4,6	1	4,7	-1,8	-1,6
toegevoegde waarde 1)	-4	2	5,8	0,3	-2,2
nieuwe woningen x1000	11,1	16,1	10,2	9,8	9,6
aantal faillissementen	362	295	268	254	246
aantal banen bouw x1000	530	526	520	513	505
vertrouwen bouw	-17	-12	-5	-10	-2
bbp 1)	-0,6	1,0	0,0	1,1	1,1
verkochte woningen x1000	28,9	36,0	29,0	34,1	39,2

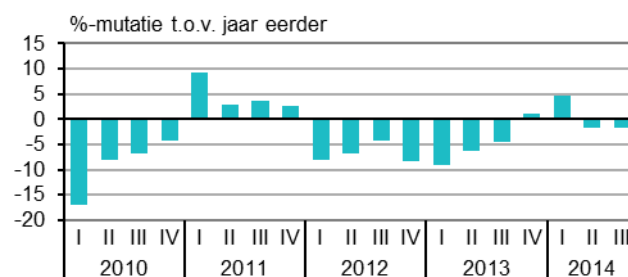
Bron: CBS 1) % mutatie t.o.v. een jaar eerder

Totale bouwsector

Vooral grootbedrijf verliest omzet

De omzet van de bouwsector is voor het tweede kwartaal op rij gedaald, na een goed eerste kwartaal. De omzetzdaling in het derde kwartaal kwam bij het grootbedrijf harder aan dan bij de kleinere bouwbedrijven. De grote bedrijven, met meer dan 100 werknemers, zagen hun gemiddelde omzet met 3 procent harder dalen dan kleinere bedrijven. Sinds begin 2012 is de kwartaalomzet bij deze grote bedrijven gedaald vergeleken met een jaar eerder. De kleine en middelgrote bedrijven zijn er in het derde kwartaal wel in geslaagd hun omzet min of meer te handhaven ten opzichte van een jaar eerder. De daling is bij deze bedrijven minimaal.

Omzet bouw

Bron: CBS

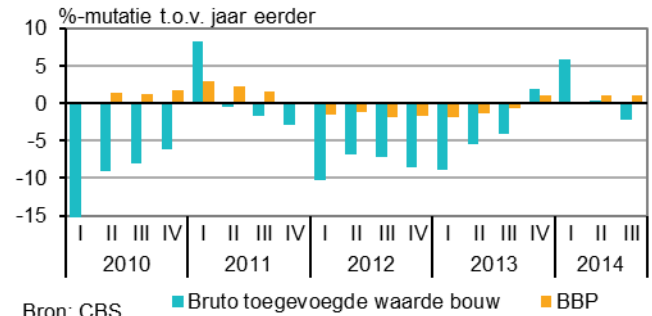
Statline: [omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Toegevoegde waarde bouw neemt af

De bouw draaide, naast de lagere omzet, ook een lagere productie. De bruto toegevoegde waarde was in het derde kwartaal ruim 2 procent lager dan een jaar eerder. Deze krimp volgt na drie kwartalen van groei van de toegevoegde waarde. De totale toegevoegde waarde van de bouw bedroeg in het derde kwartaal bijna 6 miljard euro.

De Nederlandse economie groeide in het derde kwartaal, zij beperkt. Het bruto binnenlands product (bbp) was 1,1 procent hoger dan een jaar eerder. Naast de bouw, zag ook de delfstoffenwinning een krimp van de toegevoegde waarde. Met name de industrie en zakelijke dienstverlening droegen positief bij aan de economische groei.

Bruto toegevoegde waarde bouw en BBP

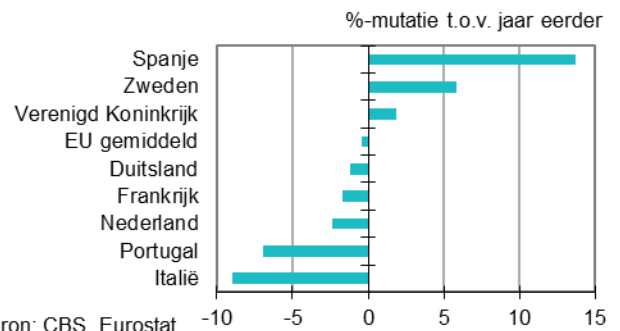
Bron: CBS

Statline: Bbp, productie en bestedingen; kwartalen

Productie Nederlandse bouw daalt harder dan het Europees gemiddelde

De Nederlandse bouwproductie is in het derde kwartaal harder gekrompen dan het Europese gemiddelde. Gecorrigeerd voor werkdagen daalde de Nederlandse bouwproductie met bijna 2,5 procent in vergelijking met het derde kwartaal van 2013. De productie in de Europese Unie kromp gemiddeld met bijna 0,5 procent. In Duitsland en Frankrijk daalde de bouwproductie minder hard dan in Nederland. De grootste dalers zijn Roemenië, Italië en Portugal met respectievelijk 11, 9 en 7 procent. Montenegro, Slovenië en Spanje deden het juist heel goed. Daar nam de bouwproductie flink toe met respectievelijk 41, 20 en 14 procent.

Productie bouw

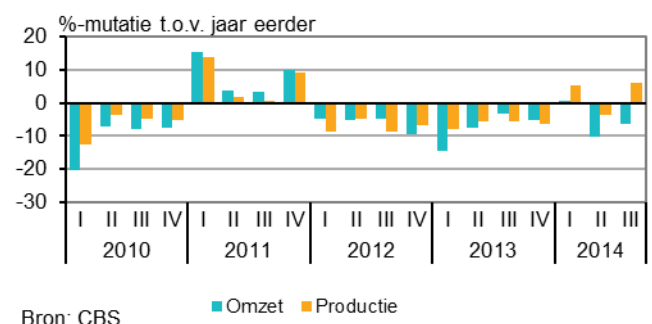
Bron: CBS, Eurostat

Persbericht Eurostat

Lagere omzet hout- en bouwmaterialenindustrie

De productie van de sterk aan de bouw gerelateerde hout- en bouwmaterialenindustrie nam in het derde kwartaal van 2014 weer toe, na een eerdere opleving in het eerste kwartaal. De gemiddelde dagproductie in deze branche was 6,1 procent hoger dan in het derde kwartaal van 2013. De afzetprijzen stegen licht (0,6 procent), de omzet nam met 6,4 procent af. Deze omzetzdaling werd voornamelijk veroorzaakt door de binnenlandse markt en was het grootst in de subbranche bouwmaterialenindustrie. De lagere bouwproductie, vooral in de burgerlijke en utiliteitssector, wordt duidelijk gevoeld door de toeleverende industrie.

Omzet en productie hout- en bouwmaterialenindustrie

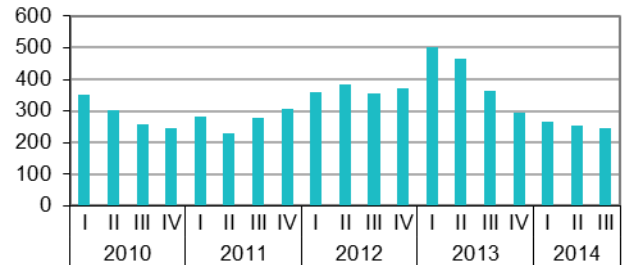
Bron: CBS

Statline: Nijverheid, productie en omzet

Iets minder faillissementen

Het aantal faillissementen in de bouw bedroeg in het derde kwartaal 246, iets minder dan in het tweede kwartaal. Hiermee vlak de dalende trend van het aantal faillissementen sinds het eerste kwartaal van 2013 af. In dat kwartaal ging een recordaantal van 500 bedrijven failliet en sindsdien is het aantal faillissementen elk kwartaal wat lager. De helft van de faillissementen in het derde kwartaal betrof bedrijven in de specialistische bouw. Onder algemene burgerlijke en utiliteitsbouwers viel voor ruim 100 ondernemers het doek. Onder bedrijven actief in de grond-, water- en wegenbouw was het aantal faillissementen met 16 in lijn met vorige kwartalen.

Aantal faillissementen bouwnijverheid

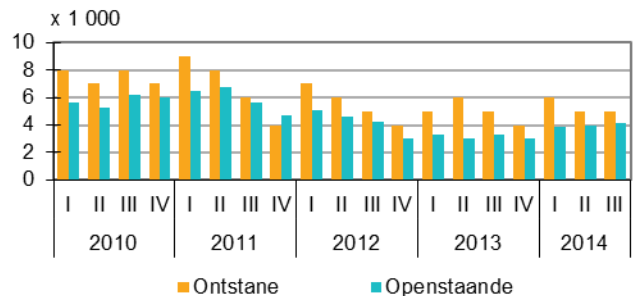
Bron: CBS

Statline: [uitgesproken faillissementen](#)

Fractie meer vacatures, maar minder banen

De werkgelegenheid in de bouw blijft onder druk staan. Er ontstonden, net als in het tweede kwartaal, 5 duizend nieuwe vacatures en er werden 5 duizend vacatures vervuld. Aan het eind van het derde kwartaal stonden 4 100 vacatures open, 100 meer dan een kwartaal eerder. Ondanks deze kleine toename blijft de sector banen verliezen. Het aantal banen (van werknemers en zelfstandigen) in de bouw nam, seizoengecorrigeerd, met 7 duizend af ten opzichte van het tweede kwartaal. In totaal waren er in het derde kwartaal ruim 500 duizend banen. Dit is ongeveer 20 procent minder dan in 2008.

Aantal vacatures

Bron: CBS

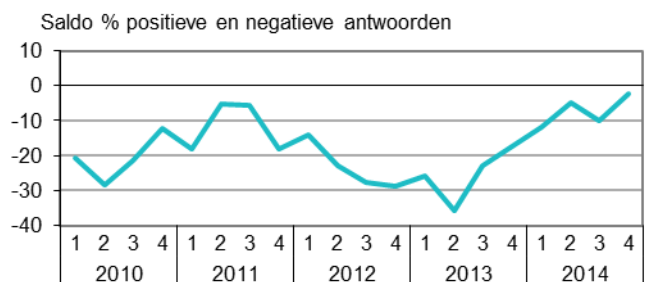
Statline: [vacatures](#)

Statline: [arbeidsmarktreceningen; banen](#)

Vertrouwen bouw op hoogste niveau in zes jaar

Het vertrouwen in de bouwsector verbeterde aanzienlijk, na een terugval in het vorige kwartaal. Aan het begin van het vierde kwartaal komt het vertrouwen uit op -2. Hoewel de omzet en de productie van de bouwsector in het tweede en derde kwartaal krompen, zien de ondernemers ook signalen die op verbetering wijzen. Zo stijgt het aantal bouwvergunningen en is er meer beweging op de woningmarkt. Bouwbedrijven geven aan dat de orderontvangst is gegroeid na jaren van krimp. Het vertrouwen van de ondernemers in de bouwnijverheid is weliswaar nog licht negatief, maar bevindt zich nu op het hoogste niveau van de afgelopen zes jaar.

Ondernemersvertrouwen bouw (seizoengecorrigeerd)

Bron: CBS

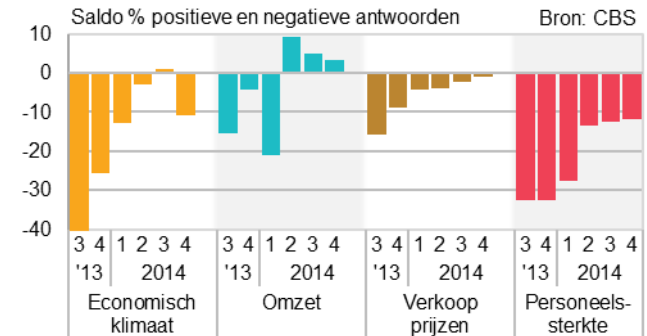
Statline: [ondernemersvertrouwen](#)

Ondernemers minder positief in hun verwachtingen voor vierde kwartaal

Ondanks het toenemende vertrouwen zijn de ondernemers in de bouwsector voorzichtig in hun verwachtingen voor het vierde kwartaal. Ze zijn minder optimistisch over het economisch klimaat voor hun onderneming. Per saldo verwacht een meerderheid een verslechtering. Daarnaast wordt er weliswaar op meer omzet gerekend, maar in minder sterke mate dan in voorgaande kwartalen.

Er wordt nagenoeg geen verandering voorzien in de gehanteerde tarieven. De tarieven stonden afgelopen jaren sterk onder druk, maar volgens de ondernemers zullen deze in het vierde kwartaal dalen noch stijgen. Over de werkgelegenheid in de bouw zijn de ondernemers nog altijd negatief, per saldo denkt één op de tien in het vierde kwartaal met minder personeel te werken. Overigens waren de bouwondernemers in de tweede helft van 2013 veel negatiever over de ontwikkeling van de werkgelegenheid bij hun bedrijven.

Verwachtingen voor het lopende kwartaal bouwsector

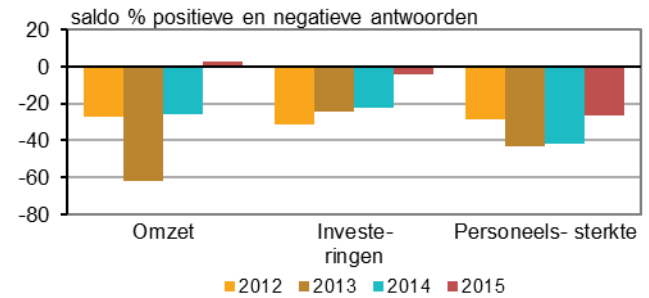
Statline: Conjunctuurenquête Nederland

Maar ondernemers wel minder negatief over 2015

Ondernemers zijn betrekkelijk positief over 2015. Per saldo zijn er net iets meer ondernemers die uitgaan van omzetgroei dan van krimp. Daarmee is de omzetverwachting voor 2015 veel positiever dan dat de omzetverwachtingen voor de afgelopen jaren waren.

De investeringsverwachtingen zijn negatief, maar veel minder negatief dan in voorgaande jaren. Verreweg de meeste ondernemers (70 procent) denken in 2015 evenveel te investeren als in 2014. Per saldo denkt 4 procent minder te investeren. Ook over de werkgelegenheid in 2015 zijn de ondernemers nog altijd negatief. Wel is het aantal bedrijven dat denkt personeel af te stoten lager dan voorgaande jaren.

Verwachtingen voor

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB Nederland, VNO-NCW

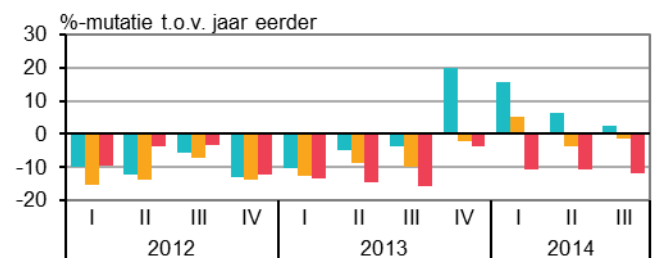
Statline: Conjunctuurenquête Nederland

Algemene burgerlijke- en utiliteitsbouw en gespecialiseerde bouw

Geen verbetering in omzet

De omzet van de burgerlijke- en utiliteitsbouw (B&U) is met ruim 4 procent gedaald ten opzichte van het derde kwartaal van 2013. Vooral grote bedrijven hebben in het derde kwartaal opnieuw fors aan omzet verloren. In de eerste drie kwartalen van 2014 is hun omzet met ruim 11 procent gedaald vergeleken met dezelfde periode van 2013. Kleine B&U-bedrijven (tot 10 werknemers) hebben de afgelopen drie kwartalen wel hun omzet zien stijgen. In het derde kwartaal steeg de gemiddelde omzet met ruim 2 procent. Wel lopen de groeipercentages van deze B&U-bedrijven in de loop van dit jaar terug.

Omzetontwikkeling burgerlijke en utiliteitsbouw

Bron: CBS

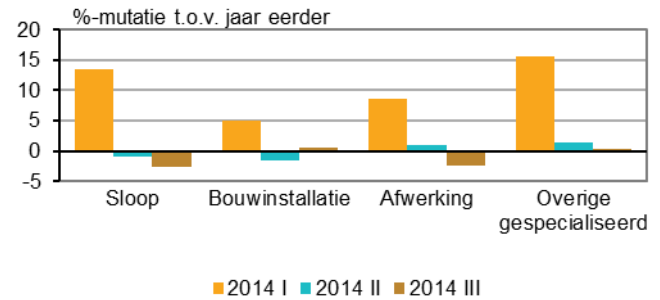
Statline: omzetontwikkeling bouwnijverheid

Gespecialiseerde bouw gering omzetverlies

De omzet van de gespecialiseerde bouwbedrijven is in het derde kwartaal nagenoeg gelijk gebleven aan dezelfde periode een jaar eerder. Vergeleken met 2013 is de omzet nu al twee kwartalen met 0,5 procent gedaald. Alleen door de omzetgroei in het eerste kwartaal is de omzet tot en met het derde kwartaal van dit jaar met bijna 2 procent gestegen. Bij de subbranches is het beeld wisselend. In de bouwinstallatie-, sloop- en grondwerkbedrijven is de omzet met ongeveer 2,5 procent gedaald, bij de afwerkingbedrijven en overige gespecialiseerde bouwbedrijven is de omzet minimaal gestegen.

Alleen grote bedrijven, met 100 werknemers of meer, zijn er in het derde kwartaal in geslaagd een omzettoename van 2 procent te realiseren.

Omzetontwikkeling gespecialiseerde bouw

Bron: CBS

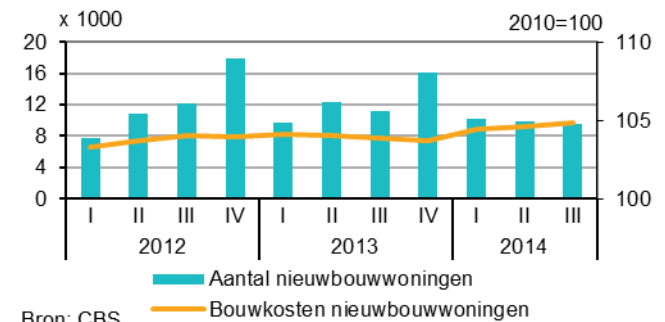
Statline: [omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Minder nieuwbouwwoningen opgeleverd, hogere inputkosten

In totaal zijn er in het derde kwartaal 9 565 nieuwe woningen opgeleverd. In de eerste drie kwartalen van dit jaar zijn er bijna 30 duizend woningen gebouwd, 11 procent minder dan in de eerste drie kwartalen van 2013.

De inputkosten voor het bouwen van nieuwbouwwoningen zijn in het derde kwartaal met 1 procent toegenomen vergeleken met een jaar eerder. Deze toename kwam grotendeels door de stijging van de loonkosten (1,7 procent). De kosten voor materiaal namen dit kwartaal voor het eerst iets toe (0,4 procent) ten opzichte van een jaar eerder, na een periode van anderhalf jaar waarin de prijzen licht daalden.

Aantal en bouwkosten nieuwbouwwoningen

Bron: CBS

Statline: [voorraad woningen en niet-woningen](#)

Statline: [nieuwbouwwoningen; inputprijsindex](#)

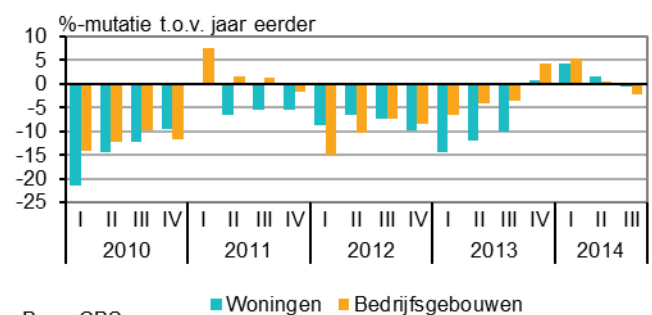
Afname Investerings in woningen en bedrijfsgebouwen

De totale bruto investeringen in woningen en bedrijfsgebouwen zijn in het derde kwartaal van dit jaar met bijna 1,5 procent afgenomen. In de eerste twee kwartalen van dit jaar en het laatste kwartaal van 2013 was voor zowel woningen als bedrijfsgebouwen nog sprake van een groei.

Het volume van de bruto investeringen in bedrijfsgebouwen daalde met bijna 2,5 procent ten opzichte van het derde kwartaal 2013. De prijzen bleven vrijwel gelijk, waardoor de waarde van de investeringen in bedrijfsgebouwen met ruim 2 procent afnam.

Ook de investeringen in woningen nemen af, de afname is echter kleiner dan bij de investeringen in bedrijfsgebouwen. Het volume en de prijzen daalden respectievelijk met 0,5 procent en 0,7 procent ten opzichte van het derde kwartaal vorig jaar. De waarde van de investeringen in woningen was zodoende ruim 1 procent lager.

Investerings in woningen en bedrijfsgebouwen (volume)

Bron: CBS

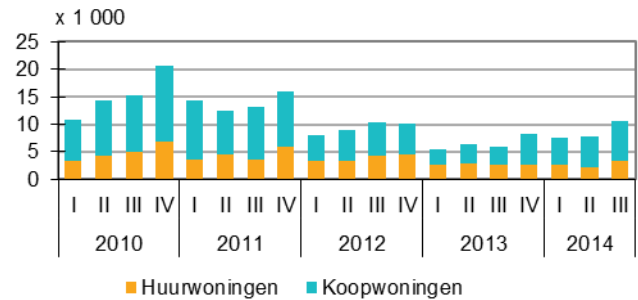
Statline: [bbp, investeringen, kwartaal](#)

Opleving verleende bouwvergunningen

De dalende trend van het aantal verleende bouwvergunningen lijkt sinds begin 2014 een halt toegeroepen. In de eerste negen maanden van 2014 is voor bijna 26 duizend nieuwbouwwoningen een vergunning afgegeven, al bijna evenveel als in geheel 2013. De opleving is grotendeels gerealiseerd door bouwvergunningen voor koopwoningen.

In ieder kwartaal van 2014 lag het aantal afgegeven vergunningen hoger dan in 2013. In het derde kwartaal van 2014 was het aantal vergunde woningen gestegen tot 10,5 duizend, beduidend hoger dan in voorgaande jaren. Het aantal vergunde koopwoningen is in het derde kwartaal van 2014 meer dan verdubbeld ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Het aantal vergunningen voor huurwoningen is met ruim 30 procent gestegen.

Nieuwbouwwoningen waarvoor een vergunning is verleend

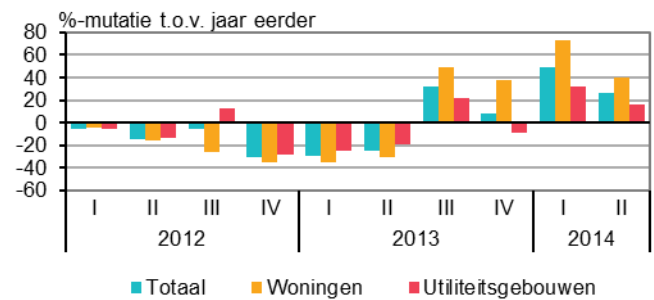
Bron: CBS

Statline: [nieuwbouwwoningen; afgegeven vergunningen](#)

Architecten krijgen opnieuw meer opdrachten

In de eerste twee kwartalen van 2014 is de waarde van nieuwe ontwerporders met 37 procent gestegen ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Zowel bij de woningbouw als bij de utiliteitsbouw is de totale bouwsom gestegen. De toename bij de woningbouw was met 56 procent wel meer dan twee keer zo groot als bij de utiliteitsbouw. Vooral de waarde van opdrachten van nieuwe woningen zit sterk in de lift. In de eerste twee kwartalen van 2014 steeg de bouwsom met 58 procent. Het niveau van vóór de crisis lag wel hoger. Architecten staan aan het begin van de bouwketen. De opdrachten die zij ontvangen zijn een belangrijke indicator voor toekomstige bouwactiviteiten.

Bouwsom opdrachten architecten

Bron: CBS

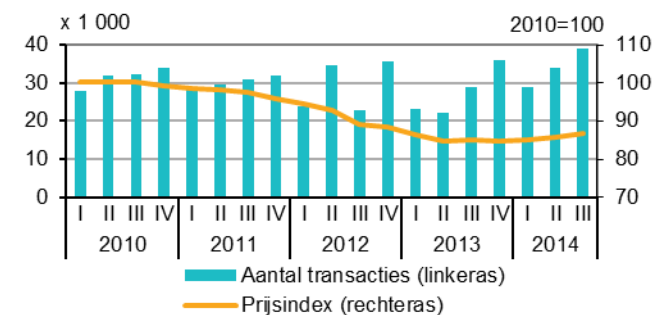
Statline: [bouwsom nieuwe opdrachten architecten](#)

Huizenverkoop trekken stevig aan, verkoopprijzen stijgen

In het derde kwartaal werden 39,2 duizend bestaande huizen verkocht. Het aantal transacties ligt daarmee al vijf kwartalen op rij hoger dan het jaar ervoor. In totaal werden er in de eerste drie kwartalen van 2014 38 procent meer woningen verkocht dan in dezelfde periode een jaar eerder.

De huizenprijzen liggen in het derde kwartaal voor het tweede kwartaal op rij hoger dan een jaar eerder. Ten opzichte van het derde kwartaal 2008, toen de huizenprijzen een piek bereikten, bedraagt de prijsdaling bijna 19 procent. Vergeleken met het dal in het tweede kwartaal 2013 liggen de prijzen echter 2,2 procent hoger.

Aantal transacties en prijsontwikkeling bestaande koopwoningen

Bron: CBS en het Kadaster

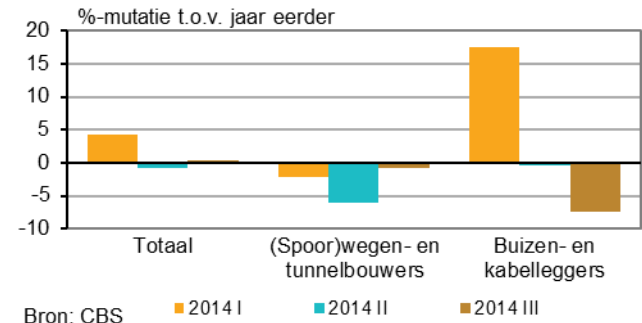
Statline: [bestaande koopwoningen; verkoopprijzen](#)

Grond-, Water- en Wegenbouw

Grond-, Water- en Wegenbouw handhaaft omzet

De omzet van de grond-, water- en wegenbouw (GWW) is in het derde kwartaal nagenoeg gelijk gebleven aan de omzet van het derde kwartaal van 2013. In de middelgrote GWW-bedrijven (10 tot 100 werkenden) is de omzet de afgelopen drie kwartalen fors gegroeid, kleine GWW-bedrijven (tot 10 werkenden) verloren het derde kwartaal 6,5 procent omzet. Ook grote bedrijven met meer dan 100 werkenden leverden ruim 2 procent omzet in. De (spoor)wegen- en tunnelbouwers vormen een uitzondering: bij kleine en middelgrote bedrijven daalde de omzet maar weinig.

Omzetontwikkeling GWW

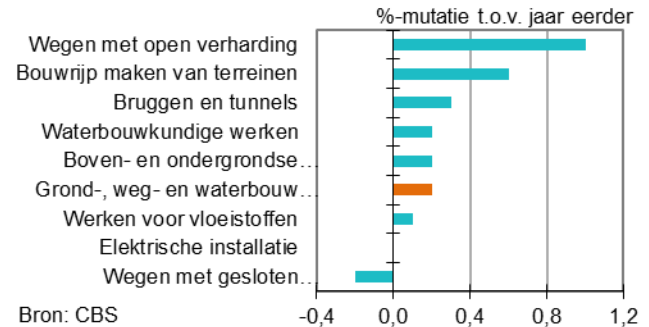
Statline: [omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Stijgende inputprijzen

Aan het begin van het derde kwartaal zijn de inputprijzen van de grond-, water- en wegenbouw met 0,2 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Vergeleken met het begin van het tweede kwartaal namen de kosten in de GWW met 0,3 procent toe.

Alleen wegen met gesloten verharding waren aan het begin van het derde kwartaal goedkoper dan een jaar eerder. Als gevolg van onder andere lagere asphalt- en gasolieprijzen daalde de prijsindex hiervan met 0,2 procent. Bij alle andere onderscheiden deelgebieden van de GWW namen de kosten toe. Grootste stijgers waren Bouwrijp maken van terreinen (0,6 procent) en Wegen met open verharding (1,0 procent). Hierbij was vooral het duurdere zand de oorzaak van de kostenstijging.

Inputprijsontwikkeling GWW begin derde kwartaal

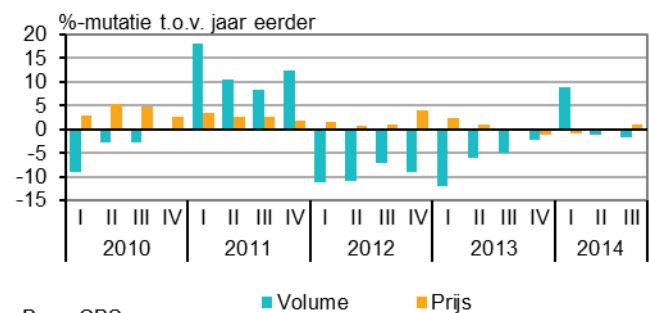

Statline: [GWW inputprijsindex](#)

Minder investeringen in grond-, water- en wegenbouw

In het derde kwartaal zijn de investeringen in GWW werken in volume met ruim 1,5 procent afgenomen. Ook in het tweede kwartaal was er sprake van een afname, toen daalden de investeringen met bijna 1,5 procent. In het eerste kwartaal namen de investeringen nog toe met bijna 9 procent. Prijzen stegen in het derde kwartaal met 1 procent, de waarde van de bruto investeringen nam zodoende af met ruim 0,5 procent.

Investeringen in grond, weg en waterbouwkundige werken

Statline: [bbp, investeringen, kwartaal](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 24 november 2014 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 27 november 2014

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)
Telefonisch (09.00-17.00): 088 5707070

Media:
CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444